

uopće objavljeni.

U *Lirskim istočnicima* H. Krnjević traga za obrednošću lirskih pjesama. O tome govori na početku knjige u *Prolegomeni za lirsku narodnu poeziju*, a i završava knjigu poglavljem o *Poeziji obreda*. Nama poznati tekst, upozorava autorica, zapravo je istaknuti dio iz obredne cjeline i to ne smijemo zanemariti u svakom našem pristupu jer ga u protivnom nećemo dobro moći odrediti i objasniti. (To je, uostalom, teško i često veoma diskutabilno i onda kada nam se čini da to znamo!)

H. Krnjević usmenu liriku dijeli na *obrednu* i *neobrednu*. Starije su pjesme uronjene u obrede kalendarskog ciklusa (smjenjivanje godišnjih doba) - to su *kalendarske pjesme*, a s druge su strane pjesme tzv. životnog ciklusa (od rođenja do smrti) - to su *porodične pjesme*. Takvom nas podjelom autorica uvodi u svoje tumačenje poetike usmene lirike. (Podjela, naravno nije nova, i ne mora biti - susreli smo se s takvom podjelom u mnogih npr. sovjetskih autora i dr.) Ciklično ponavljanje poteklo iz obreda i iz njega također izronjeno uzajamno djelovanje čovječjeg života i prirode - dva su *konstitutivna elementa* usmene lirike, smatra autorica, a realiziraju se kao: *načelo ponavljanja* i *načelo prenošenja*, tj. metaforičnosti. Oba ta elementa valja još dovesti u vezu s ritmičkim osobinama stiha i glazbene melodije. Autorica to konstatira, ali se odlučuje isključivo na promatranje, analizu i interpretaciju verbalne komponente usmenoga lirskog stvaralaštva. Ipak, na onim mjestima u *Lirskim istočnicima* gdje se H. Krnjević bavi općim poetskim načelima, navedene su i druge komponente.

Pažljivim uspoređivanjem zapisa iz različitih epoha H. Krnjević je pokazala kako se gotovo istovjetan tekst sačuvalao u kolektivnome pamćenju. (Zanimljiv je primjer pjesme *Prstenci i djevojke*, koju je zapisao Nikola Burović u 17. stoljeću a Vuk Karadžić u 19. stoljeću.)

U *Lirskim istočnicima* H. Krnjević interpretira pjesme od novijih dana prema sve starijim izvorima i tako nastoji pokazati slojevitost lirskog teksta. Velik je broj takvih uspješnih interpretacija koje obogaćuju ovu knjigu i teško je u ovom kratkom prikazu bilo koju izdvojiti. Reći ćemo samo da svojom suzdržanošću i

znanstvenom akribijom Hatidža Krnjević ipak nije zatomila nadahnute lirske slike koje su nam njezine analize i interpretacije pokazale.

Knjiga završava, u povijesnom pregledu, *Rukovetima Vuka St. Karadžića*. To je najopsežnije poglavlje u knjizi u kojem se na okupu našlo gotovo sve što je značajno za Vuka i građu o usmenoj lirskoj poeziji. Pa ipak, nedostaje prikaz odnosa Vuka i iliraca (Gaj i Vraz se npr. nigdje ne spominju), a nameće nam se i pitanje da li će autorica nastaviti promatrati povijesni svijet i poslije Vuka, hoće li se dogoditi i iskorak u dvadeseto stoljeće u kojem su skriveni mnogi "istočnici" relevantni za upotpunjavanje slike folklornog procesa. Bilo bi zaista zanimljivo, da samo spomenemo već navedeni primjer, vidjeti što se danas događa u Burovićevo kraju, a nakon Vuka!

Naša znanost o književnosti dala je značajne i cjelovitije radove o usmenoj epici, međutim o lirici takvih radova gotovo da i nije bilo. Ova knjiga predstavlja za našu folkloristiku svakako značajan i nezaobilazan rad za svako daljnje bavljenje našom usmenom lirskom poezijom. Književno i poetski nadahnuto pisan tekst o poeziji odlika je ove knjige koja pomaže čitanje i doživljavanje.

TANJA PERIĆ-POLONIJO

Marko Terseglav, Ljudsko pesništvo, Literarni leksikon, Študije, zv. 32, Znanstvenoraziskovalni centar Slovenske akademije znanosti in umetnosti - Inštitut za slovensko literaturo in literarne vede, Državna založba Slovenije, Ljubljana 1987, 171 st.

Zamisao i koncepcija *Literarnog leksikona*, koji se pojavljuje već deset godina (od 1978. g), temeljeni su na originalnoj osnovi i najnovijim spoznajama u svjetskoj znanosti o književnosti koje su težište literarnih zbivanja prenijeli bliže književnom djelu i specifičnim zakonima književne umjetnosti. Tako se i slovenska teorija književnosti postupno oslobađala zavisnosti od opće i književne povijesti. Projekt je započeo i vodio ugledni slovenski književni

stručnjak Anton Ocvirk. Nakon niza godina sakupljanja građe za alfabetar *Leksikona* književnoteorijskih pojmova i nakon mnogih rasprava zaključeno je da se *Leksikon* prezentira u problemskim vezama, u pojedinim studijama, svezak po svezak, pri čemu je svaki svezak povjeren drugom stručnjaku odgovornom za njegov sadržaj. Predmetno kazalo, pored imenskoga, na kraju svake pojedine knjige upućuje čitaoca kako će u pojedinom svesku naći potrebne informacije. (O devetnaest izašlih svezaka pisao je detaljno Zdenko Škreb u *Umjetnosti riječi*, 1983, br. 3, str. 189-193)

Jasan jezik kojim su pojmovi prezentirani u pojedinim svescima, ali ni banalan ni trivijalan, odlična stručnost i informiranost autora pojedinih svezaka, te u povijesnom slijedu dosljedno izveden sud o pojmovima koji su često bili i u opozicijama i u prožimanju - sve su to vrline knjigâ objavljenih u *Literarnom leksikonu*. Ponekad se nećemo složiti sa svakim pojedinim sudom, ali to nikako ne umanjuje značaj i upotrebljivost ovog *Leksikona*. Ako prezentacija pojmova u obliku pojedinačnih studija na prvi pogled komplicira snalaženje u *Leksikonu*, ona ima i tu prednost da dopušta autorima prikazivanje pojmova i bez leksikografske sažetosti, ali se oslanjajući na teze koje su bile obrazložene u prvom svesku. Tako se pristup otvoren u svim smjerovima na kraju zaokružuje u cjelinu koja upotpunjuje naše razumijevanje umjetnosti riječi.

Ishodište i težište *Leksikona* je u svojoj osnovi posvećeno slovenskoj umjetnosti riječi, ali u krugu evropskih i jugoslavenskih događanja, utjecaja i veza.

Marko Terseglav autor je 32. knjige *Leksikona* posvećene *usmenom pjesništvu*. U ovom sažetom prikazu možemo samo uputiti na idejnu kompoziciju te za nas značajne knjige.

U *prvom* se dijelu govori o povijesnom, sociološkom, psihološkom i ideološkom procesu i razumijevanju termina *ljusko pesništvo*. Autor govori i o drugim terminima: usmeno, tradicijsko, primitivno, masovno, popularno pjesništvo. Analizirajući mnoge folklorističke studije, zaključuje da je termin *usmena poezija* najprikladniji, ali se on ipak odlučuje za termin *narodna poezija* jer je najuvriježeniji u evropskoj i slovenskoj tradiciji.

U *drugom* se dijelu govori o općenitim značajkama usmene poezije, o problemima odnosa folkloru i folklorizmu, te usmene i pisane književnosti. Usmenost, varijantnost i sinkretičnost karakteristike su usmenoga pjesništva.

U *trećem* dijelu autor dijeli usmeno pjesništvo na epsku poeziju, epsko-lirsku poeziju i lirsku poeziju, te analizom odvaja veliku nacionalnu i narodnu (junačku) srpsko-hrvatsku epiku, narodne pripovjedne pjesme i balade i romance, te lirske pjesme: ljubavne, obredne, vjerske i šaljive.

Četvrti i posljednji dio posvećen je sakupljanju usmene poezije i pitanjima teorije i metodologije proučavanja folkloru. Istraživanje folkloru u dvadesetom stoljeću nastoji biti interdisciplinarno i tako omogućiti što potpuniji opis usmene pjesme kao folklorne činjenice koja je inspiracija i umjetničkoj poeziji, a relevantna je za proučavanje povijesnih, nacionalnih i kulturnih procesa. Slovenski znanstvenici interdisciplinarno su usmjerili svoja istraživanja - vidljivo je to unutar folkloristike, ali i u odnosu prema znanosti o književnosti općenito. To upravo pokazuje i potvrđuje ovaj koristan i upotrebljiv *Leksikon o usmenom pjesništvu*, koji će, vjerujemo, biti od opće značajnosti za jugoslavensku folkloristiku.

Poželimmo mu da ga mnogi koriste. Ne moramo ga prevoditi, upotpunimo samo malo više naše znanje slovenskog jezika!

TANJA PERIĆ-POLONIJO

Miodrag Maticki, *Narodne pesme u Vili*, Matica srpska, Novi Sad; Institut za književnost i umetnost, Beograd 1985, 306 str.

Knjiga dr Miodraga Matickog *Narodne pesme u Vili* publikovana je u okviru edicije "Biblioteka usmene književnosti", kojoj je cilj izdavanje neobjavljenih i nepristupačnih dela usmene književnosti. Što je izbor pao na *Vilu* (1865-1868), časopis koji je pokrenuo i uređivao Stojan Novaković, nije slučajno. I po vremenu svoga izlaženja i po koncepciji *Vila*